

Mark- och miljödomstolen

n.remissvar@regeringskansliet.se
med kopia till
helene.lassi@regeringskansliet.se

Per e-post enligt ovan

Remissyttrande över betänkandet Verkställbarhet av beslut om lov (SOU 2018:86)

Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, lämnar följande yttrande över rubricerat betänkande.

Mark- och miljödomstolen *tillstyrker* de föreslagna författningsändringarna med de synpunkter som framgår i det följande.

Sammanfattning

- Utredningens värdering av riskerna för en onyttig överklagandeprocess är förenad med vissa brister.
- En grundlig analys av de krav på effektiv tillgång till rättslig prövning som följer av Århuskonventionen behöver göras.
- Lagstiftaren bör, med hänsyn till det oklara rättsläget, se över frågan om miljöorganisationers klagorätt enligt PBL.
- Möjligheten att införa en s.k. ventil för lovbeslut som påverkar särskilt skyddsvärda natur- och kulturmiljöintressen bör övervägas.
- Om förslaget genomförs är det viktigt att regeringen noga följer utvecklingen av antalet förtursmål i överprövande instanser, då det kan finnas behov av att mark- och miljödomstolarna behöver tillföras ytterligare resurser.

Tidigare ställningstagande

Mark- och miljödomstolen har i remissyttrande den 1 februari 2018 över promemorian ”Verkställbarhet av beslut om bygglov, marklov och rivningslov” tillstyrkt tidigare förslag om att införa en bestämmelse om omedelbar verkställbarhet av lovbeslut enligt PBL; detta eftersom förslaget ansågs innebära ett ändamålsenligt förtydligande av rättstillämpningen.

Även det aktuella förslaget avser att huvudsakligen kodifiera den rättstillämpning som gällde före ikraftträdandet av den nya förvaltningslagen och 9 kap. 42 a § PBL. Mark- och miljödomstolen finner inte anledning att nu göra någon annan bedömning i fråga om lämpligheten av en sådan reglering. Domstolen har följande synpunkter på förslaget.

Den enskildes rättssäkerhet

Utredningen har gjort gällande att den enskildes intresse av en rättssäker överklagandeprocess ska bedömas utifrån den *faktiska risken* för en onyttig överklagandeprocess.

Mark- och miljödomstolen anser att utredningens värdering av risk kan ifrågasättas eftersom den bl.a. bygger på antagandet att antalet felaktiga beslut i byggnadsnämnderna kommer att vara oförändrat över tid. Den omständigheten att först beslutande instans endast undantagsvis skulle göra felaktiga bedömningar kan inte ligga till grund för slutsatsen att systemet är rättssäkert.

För en mer robust bedömning av risken hade fler parametrar kunnat undersökas. Ett relevant underlag, som inte framgår av utredningen, kunde t.ex. ha varit en redovisning av hur många lovansökningar som fått avslag i först beslutande instans pga. risk för oåterkalleliga skador på natur- och kulturvärden.

Århuskonventionen

Utredningen har inte närmare analyserat de åtaganden som följer av Sveriges och EU:s anslutning till Århuskonventionen. Enligt praxis ska miljöorganisationer genom en konventionsenlig tolkning av 13 kap. 8 § PBL tillerkännas klagorätt avseende vissa lovbeslut som innefattar en bedömning av påverkan på miljön. Rättsläget är dock oklart avseende vad som krävs för att en miljöorganisation ska ha rätt att överklaga, särskilt när det gäller påverkan på kulturvärden.

I de fall en organisation enligt konventionen tillerkänns klagorätt måste de erbjuda rättsmedlen vara tillräckliga och effektiva. Det innebär bl.a. ett krav på att det ska vara möjligt att begära inhibition (artikel 9.4 i konventionen). Mark- och miljödomstolen vill understryka vikten av att konventionens krav beaktas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Med hänsyn till det oklara rättsläget bör lagstiftaren se över frågan om miljöorganisationers klagorätt enligt PBL.

Frågan om en ventil bör övervägas närmare

Mot bakgrund av behovet av att kunna skydda betydelsefulla byggnader och miljöer från oåterkalleliga skador samt vad som anförts om Århuskonventionens krav på tillräckliga och effektiva rättsmedel, anser domstolen att det bör övervägas någon form av ventil för beslut som rör särskilt skyddsvärda intressen, framför allt mycket höga natur- och kulturvärden. En sådan ventil bör kunna avgränsas så att tillämpningsområdet inte blir för brett.

Utredningen har som skäl mot att införa en ventil bl.a. anført att den skulle belasta byggnadsnämnderna med ytterligare en kvalificerad och resurskrävande arbetsuppgift. Domstolen delar i denna del Lagrådets tidigare bedömning att det förhållandet att kommunala handläggare belastas med ytterligare uppgifter inte

kan få vara avgörande för bedömningen av om en sådan ordning bör införas (se Lagrådets yttrande den 26 mars 2018 avseende prop. 2017/18:240).

Eftersom ventilen endast skulle tillämpas i undantagsfall kan inte den administrativa bördan för nämnden, att i dessa fall avvakta med att meddela startbesked tills beslutet vunnit laga kraft, bli särskilt stor. En sådan möjlighet för nämnden borde också få en ytterst marginell påverkan på effektiviteten i byggprocessen.

Ekonomiska konsekvenser

Liksom utredningen konstaterat kan det inte uteslutas att förslaget leder till en ökning av antalet förtursmål i överprövande instanser. Förtursförfarandet innebär ett krav på skyndsam handläggning och tar ytterligare resurser i anspråk. Det är därför viktigt att regeringen noga följer utvecklingen av hur många förtursmål som kommer in för att se vilka resurser som behöver tillföras mark- och miljödomstolarna.

Som ovan

Elisabet Wass Löfstedt

Åsa Marklund Andersson

Jonas T Sandelius

Detta yttrande har avgetts av Nacka tingsrätt, mark- och miljödomstolen, i sammansättningen chefsrådmannen Elisabet Wass Löfstedt, tf. chefsrådmannen Åsa Marklund Andersson och tekniska rådet Jonas T Sandelius. Beredningsjuristen Erik Stavefeldt har varit föredragande.